

**ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ДОСУДОВИМ
РОЗСЛІДУВАННЯМ ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТІВ, ВЧИНЕНИХ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВАЖКОГО ОЗБРОЄННЯ**

**PROCEDURAL GUIDANCE FOR PRE-TRIAL INVESTIGATION
OF TERRORIST ACTS COMMITTED WITH THE USE OF HEAVY WEAPONS**

Сухачов О.О.,

доктор юридичних наук,

*заступник начальника Департаменту нагляду за додержанням законів
у кримінальному провадженні та координації правоохоронної діяльності
Генеральної прокуратури України – начальник управління нагляду
за додержанням законів Службою безпеки України та
Державною прикордонною службою України*

У статті обґрунтовано актуальність проблем та коротко проаналізовано стан наукових досліджень процесуального керівництва досудовим розслідуванням терористичних актів, вчинених із застосуванням важкого озброєння. Акцентовано на значенні криміналістичних методик в організаційному аспекті процесуального керівництва досудовим розслідуванням зазначених кримінальних правопорушень.

Визначено орієнтовний алгоритм, за яким прокурор, як процесуальний керівник, має спрямовувати найбільш оптимальним шляхом досудове розслідування терористичних актів, вчинених із застосуванням важкого озброєння.

Показано, що під час процесуального керівництва досудовим розслідуванням терористичних актів, вчинених із застосуванням важкого озброєння, прокуророві доцільно спиратися на методiku, яка включає чотири блоки: встановлення та фіксація масиву наявних даних на момент, до та після вчинення злочину; роботу з постраждалими, очевидцями та потенційними свідками; роботу з даними операторів мобільного зв'язку; роботу з даними з відкритих джерел. Цей поділ є досить умовним і не передбачає проведення слідчих дій у якійсь певній послідовності.

Відпрацювання кожного з блоків може здійснюватися як паралельно, так і послідовно, в залежності від наявних даних та отриманих результатів. При цьому важливе значення має інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності прокурора. Таке забезпечення підлягає вдосконаленню за рахунок створення відповідної інформаційної бази даних, орієнтованої на вирішення широкого кола задач в інтересах протидії терористичній діяльності.

Доводиться, що встановлення місця, звідки здійснювався обстріл, надає можливість встановити і підрозділ, відповідальний за це, адже окупована територія, як і лінія зіткнення, чітко розділені на зони відповідності між підрозділами терористичних організацій та російських окупаційних військ. На цьому етапі важливою є належна взаємодія між слідством та оперативним підрозділами, а також військовою розвідкою, які, як правило, володіють такою інформацією. Крім того, після встановлення місця здійснення обстрілу важливим є отримання даних операторів мобільних мереж на момент, до та після вчинення злочину у вказаному районі, для чого необхідно звернутися до суду з відповідним клопотаннями про тимчасовий доступ до речей та документів.

Ключові слова: процесуальне керівництво, прокурор, досудове розслідування, терористичний акт, важке озброєння, криміналістична методика.

The article gives grounds for the relevance of the problems and briefly analyzes the state of scientific researches on procedural guidance for pre-trial investigation of terrorist acts committed with the use of heavy weapons. The author underlines the meaning of forensic methods in the organizational aspect of the procedural guidance of the pre-trial investigation of the mentioned criminal offenses.

An approximate algorithm has been defined, according to which the prosecutor, as the supervisor of pre-trial proceedings, should direct the most optimal way of pre-trial investigation of terrorist acts committed with the use of heavy weapons.

The article shows that during the procedural guideline of the pre-trial investigation of terrorist acts committed with the use of heavy weapons, it is advisable for the prosecutor to rely on a methodology that includes four blocks: the establishment and fixing of body of available data at the time, before and after the crime; work with victims, eyewitnesses and potential witnesses; work with data of mobile operators; working with open source data. This division is rather arbitrary and does not involve conducting investigative actions in a certain sequence.

The fulfillment of each block can be done both parallel and sequential, depending on the available data and the obtained results. At the same time, the information and analytical support of the activities of the prosecutor is important. Such provision is subject to improvement through the creation of an appropriate information database focused on solving a wide range of tasks in the interests of counteracting terrorist activities.

The author proves that the allocation of the place, where the shooting attack was made, gives the possibility to found out also the unit, responsible for this, because the occupied territory as well as the collision line are clearly divided into zones of correspondence between the units of terrorist organizations and the Russian occupation troops. At this stage, proper interaction between the investigation and the operational units, as well as military intelligence service, which normally holds such information, is extremely important. Furthermore, after allocation of the place of the shooting attack, it is important to obtain the data of mobile network operators at the time before and after the crime in the specified area, for which it is necessary to apply to the court with the relevant petition for temporal access to article, thing or material.

Key words: procedural guidance, prosecutor, pre-trial investigation, terrorist act, heavy weaponry, forensic method.

Постановка проблеми. У зв'язку з демократичними процесами, які відбувалися в Україні протягом 2013–2014 років, Російська Федерація в порушення норм міжнародного права вдалася до збройної агресії проти України, спрямованої на порушення її суверенітету і територіальної цілісності, зміну меж її території та державного кордону на порушення порядку, встановленого Конституцією України.

Досягти зазначеної мети керівництво країни-агресора вирішили шляхом ведення гібридної війни проти України, в тому числі з використанням підрозділів та військовослужбовців Збройних сил Російської Федерації, створенням і фінансуванням терористичних організацій, створенням в їх складі незаконних збройних підрозділів та вчиненням інших злочинів.

Вказана агресивна політика Росії призвела до численних випадків застосування зброї, в тому числі важкого озброєння, представниками вказаних терористичних організації та регулярними військами РФ проти мирного населення та задіяних у проведенні антитерористичної операції військовослужбовців збройних сил та працівників правоохоронних органів України.

Генеральною прокуратурою України здійснюється постійний контроль за досудовим розслідуванням кримінальних проваджень за фактами вчинення 658 терористичних актів на території Донецької та Луганської областей, унаслідок яких загинули 567 осіб та отримали поранення 1 348 осіб. Одночасно з кожним днем з'являються нові та нові факти обстрілів із важкого озброєння, що проводяться з території, непідконтрольній Україні.

У зв'язку із цим особливої актуальності набувають питання досудового розслідування злочинів даної категорії. Ефективність такого розслідування багато у чому пов'язана з належним процесуальним керівництвом, яке відповідно до ч. 2 ст. 36 КПК України покладене на прокурора.

Стан опрацювання. Окремі питання процесуального керівництва досудовим розслідуванням останнім часом досліджували В.О. Гринюк, М.Л. Грібов, І.М. Козьяков, О.Б. Комарницька, М.А. Погорецький, Д.Б. Сергеева, О.С. Старенький, М.І. Смирнов, А.В. Столітній, І.О. Сухачова, М. В. Черноусько, О.О. Шпак, І.І. Шульган [1–12] та багато інших вчених. Проте проблемам процесуального керівництва досудового розслідування злочинів, пов'язаних із обстрілами із важкого озброєння, сьогодні бракує уваги.

Мета статті. Мета даної статті – визначення орієнтовного алгоритму, за яким прокурор, як процесуальний керівник, має спрямовувати досудове розслідування кримінальних правопорушень вказаної категорії.

Виклад основного матеріалу. Насамперед, зазначимо, що обстріли з території, непідконтрольній Україні, із застосуванням важкого озброєння (мінометів, гармат, гаубиць, систем залпового вогню тощо) на практиці цілком слушно кваліфікують за ст. 258 КК України «Терористичний акт». Проте, аналізуючи наукову літературу, присвячену

питанням досудового розслідування, можна дійти висновку, що дана категорія терористичних актів не виступає предметом досліджень. Більше того, вивчаючи типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування терористичних актів [13–14], проведення огляду місця події [15–16], призначення та проведення експертиз [17], залучення спеціалістів [18], вчені не беруть до уваги, що такий акт може бути вчинено із застосуванням важкого озброєння шляхом артилерійських обстрілів. Здебільшого розглядаються варіанти, коли терористичні акти вчиняються з використанням вибухових пристроїв, у тому числі саморобних [19–20].

Таким чином, сьогодні наукою не вироблено криміналістичних методик досудового розслідування терористичних актів, вчинених із застосуванням важкого озброєння. Зазначене негативно впливає на ефективність процесуального керівництва досудовим розслідуванням даної категорії кримінальних правопорушень. Адже в науковій літературі слушно наголошується на тому, що основи процесуального керівництва досудовим розслідуванням варто, серед іншого, розглядати в аспекті організованості дій – підготовки, упорядкування діяльності слідчих і оперативних підрозділів із розслідування злочинів [21].

При цьому постає проблема розроблення теоретичних основ базової та окремих криміналістичних методик процесуального керівництва прокурором розслідуванням окремих видів кримінальних правопорушень. Їх кінцева мета має бути спрямована на розроблення методичних рекомендацій (наукових і практичних порад), серед яких важливе місце займає методика оптимальної організації прокурором досудового провадження, яка має охоплювати визначення та організацію ним оптимальної правової (на основі КПК України й інших законів) процедури виявлення, закріплення та дослідження доказів із безумовним засвідченням їх допустимості, достатності і достовірності для подальшого використання в судовому розгляді кримінального правопорушення [21].

Узагальнення досвіду процесуального керівництва розслідуванням терористичних актів, вчинених із застосуванням важкого озброєння, дозволило нам запропонувати орієнтовний алгоритм проведення слідчих дій для збільшення ефективності їх розкриття.

Зокрема, процес розслідування таких злочинів можна розділити на декілька основних блоків: встановлення та фіксація масиву наявних даних на момент, до та після вчинення злочину; робота з постраждалими, очевидцями та потенційними свідками; робота з даними операторів мобільного зв'язку; робота з даними з відкритих джерел. Такий поділ є досить умовним і не передбачає проведення слідчих дій у якійсь певній послідовності. Їх відпрацювання може здійснюватись як паралельно, так і послідовно, в залежності від наявних даних та отриманих результатів.

Утім, як показує практика, дуже важливим етапом розслідування злочинів вказаної категорії є встановлення типу застосованого озброєння, що можна умовно віднести до першого блоку.

Саме із цього доцільно розпочинати розслідування таких злочинів, адже вірне встановлення типу застосованого озброєння дає можливість встановити і ймовірне місце, звідки здійснювався обстріл, що надасть слідству можливість встановити потенційних свідків злочину та осіб, які його вчинили.

Якщо місце обстрілу знаходиться на підконтрольній українській владі території, зазвичай із встановленнями типу застосованої зброї не повинно виникати проблем. Але для цього необхідно організувати належний огляд місця вчиненого злочину, детальну фіксацію руйнацій або пошкоджень, які виникли внаслідок застосування зброї, та вилучити її уламки або безпосередньо самі набой для подальшого проведення відповідних експертних досліджень.

Водночас, якщо з якихось причин у слідства немає доступу до місця вчиненого злочину, вкрай важливою стає інформація, отримана від очевидців події та постраждалих осіб. Ситуація значно спрощується, якщо очевидцями є особи з військовим досвідом ведення бойових дій, адже вони, спираючись на нього, як правило, можуть досить точно встановити тип озброєння, що застосовувався.

Однак якщо очевидцями стали особи без такого досвіду, дуже важливим є детальне фіксування всього, що вони чули та бачили в контексті інтенсивності та частоти вибухів, звуку підльоту снарядів тощо, адже за цією інформацією спеціаліст може спробувати встановити тип застосованої зброї.

Як вже було зазначено вище, встановлення типу застосованого озброєння є вкрай важливим етапом розслідування на шляху до встановлення імовірного місця, звідки здійснювався обстріл. Для цього доцільно залучити в якості спеціалістів осіб із числа військовослужбовців із реальним досвідом застосування того чи іншого виду озброєння.

Як правило, такі спеціалісти досить точно визначають місце, звідки вівся обстріл, або принаймні можуть одразу виключити місце, звідки обстріл вестися не міг, зважаючи на характеристики застосованої зброї, а також необхідні умови та правила її застосування.

Встановлення місця, звідки здійснювався обстріл, надає можливість встановити і підрозділ, відповідальний за це, адже окупована територія, як і лінія зіткнення, чітко розділені на зони відповідності між підрозділами терористичних організацій та російських окупаційних військ. На цьому етапі важливою є належна взаємодія між слідством та оперативним підрозділами, а також військовою розвідкою, які, як правило, володіють такою інформацією.

Крім того, після встановлення місця здійснення обстрілу важливим є отримання даних операторів мобільних мереж на момент, до та після вчинення злочину у вказаному районі, для чого необхідно звернутися до суду з відповідним клопотаннями про тимчасовий доступ до речей та документів.

Аналіз цієї інформації є вкрай важливим для встановлення потенційних свідків (абонентів номерів мобільного зв'язку, які постійно знаходяться в радіусі дії певних стільникових веж) та осіб, причетних

до вчинення злочину (абоненти номерів мобільного зв'язку, які з'явилися в радіусі дії певних веж лише в момент вчинення злочину або незадовго до його вчинення, а після його вчинення вийшли з радіусу їх дії).

Після проведення такого аналізу необхідно з'ясувати приналежність виокремлених номерів певним особам, а також, чи здійснювалося зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж у рамках оперативно-технічних заходів або досудового розслідування в інших кримінальних провадженнях. Крім того, необхідно вжити заходів для встановлення особового складу підрозділу, до зони відповідності якого віднесено місце, звідки здійснювався обстріл.

Для цього, знову ж таки, необхідно забезпечити належну взаємодію між слідством та оперативними підрозділами.

Крім того, на цьому етапі також важливо вирішити питання про необхідність та доцільність проведення відповідних негласних слідчих (розшукових) дій.

Як бачимо, вказаний комплекс дій частково можна віднести як до першого, так і до третього блоку, а отримані результати будуть важливими для відпрацювання другого та четвертого блоків.

Так, після аналізу даних мобільного зв'язку та виокремлення абонентів, які постійно знаходяться в зоні дії веж стільникового зв'язку, що охоплюють місце, звідки здійснювався обстріл, можна зробити висновок, що вказані особи можуть бути потенційним свідками, і слідство може звернутися до них з метою отримання відповідної інформації.

Це можна зробити декількома способами:

1) безпосередньо зателефонувати (небажаний спосіб, особливо якщо вказана особа перебуває на окупованій території);

2) розповсюдити звернення до свідків за допомогою ЗМІ із повідомленням безпечних способів зв'язку зі слідством (наприклад радіостанцій, які ретранслюються на зазначену територію);

3) розсилка так званих «смс-бомб» на вказані номери з текстом такого звернення та зазначенням безпечних каналів зв'язку.

При цьому не є критичним, що таке повідомлення буде отримано особою, безпосередньо причетною до вчиненого злочину. Адже така ситуація може спровокувати її на обговорення цієї теми з родичами чи знайомим, що може бути вкрай корисним у разі здійснення оперативно-розшукових заходів чи негласних слідчих (розшукових) дій стосовно вказаної особи. Ураховуючи викладене, питання щодо необхідності знання інформації з транспортних телекомунікаційних мереж доцільно вирішувати до звернення до потенційних свідків.

Визначення місця, звідки здійснювався обстріл, та встановлення потенційних свідків, а також імовірно причетних осіб дає широке поле для опрацювання даних із відкритих джерел, таких як сторінки певних осіб у соціальних мережах, пабліки, чати та групи мешканців певного населеного пункту або

певного підрозділу терористичної організації або російських окупаційних військ у мережі Інтернет, де обговорюються резонансні події, відеохостінги, де можуть знаходитись відео та фотоматеріали очевидців або учасників цієї події тощо.

Крім того, має місце використання такого джерела інформації, як показання колишніх членів терористичних організацій, які або за власним бажанням повернулися на контрольовану українською владою територією, або були затримані правоохоронними органами.

Необхідно зауважити, що вказаний комплекс слідчих дій є досить поверховим і не може вважатися вичерпним, адже під час проведення досудового розслідування необхідно виходити зі специфіки вчинення кожного конкретного злочину.

Важливим аспектом ефективності процесуального керівництва досудовим розслідуванням терористичних актів, вчинених із застосуванням важкого озброєння, є його інформаційно-аналітичне забезпечення. Як вказує В.С. Бондар, практика боротьби з тероризмом переконливо свідчить, що без ефективного використання відомостей, які містяться в різних інформаційних системах, та їх належного аналізу та синтезу ефективна протидія таким злочинним проявам неможлива [22]. Вчений слушно зазначає, що одним із резервів підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення протидії тероризму може стати створення відповідної інформаційної бази даних, орієнтованої на вирішення широкого кола задач в інтересах протидії терористичній діяльності: визначення кількісного складу терористів, які беруть участь у вогневому бої; аналіз складу озброєння терористичної групи; визначення бойового порядку терористів у ході вогневого бою (тактика дій головних похідних застав та розвідувальних дозорів, місця бойової охорони, засідок, кулеметних та снайперських вогневих точок, склад вогневих розрахунків, груп прикриття тощо); аналіз динаміки переміщення вогневих точок, сил нападу, прикриття, відходу; визначення окремих груп вогневих засобів, які діють спільно (компактно) під час вчинення декількох терористичних актів; визначення ролей окремих суб'єктів, озброєних конкретними екземплярами зброї (командир, водій, зв'язківець тощо) [23, с. 89; 24, с. 76];

Технологічно функціонування подібної бази даних можливе на базі Інтегрованого банку даних (ІБнД) Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ, який характеризується: інтеграцією багатьох обліків, взаємозв'язаних через центральне ядро даних; використанням загальної технології опрацювання інформації, за якої всі взаємопов'язані обліки системи функціонують як єдине ціле; комплексом засобів забезпечення без-

пеки та надійності; накопиченням і гарантованим зберіганням великих обсягів інформації; оптимізацією продуктивності в системі «клієнт – сервер» у конфігурації, якою користуються багато разів; розширеними можливостями доступу до даних: забезпеченням віддаленого доступу користувача до складових ІБнД та підтримкою численних типів даних, у тому числі широкого спектру промислових стандартів графічних, аудіо та відеооб'єктів [25, с. 231].

Відмінною особливістю інтегрованого банку даних є наявність між різними об'єктами обліку та одиницями інформації безпосередніх зв'язків. В інформаційних полях поміщена як фактографічна, так і документальна інформація, фотографічні зображення особи, особливих прикмет, опис зовнішності, наявність зареєстрованого автотранспорту, зброї, адміністративна практика [26, с. 619]. Інформація, що описує стан та характер зв'язку між об'єктами обліку, фіксується у спеціальних базах даних зв'язків, наприклад: – зв'язки між двома фізичними особами (дружні, службові, кримінальні, родинні, невстановленого характеру); – зв'язок між фізичною особою та адресою (місце реєстрації, помешкання, відвідування, колишнього помешкання); – зв'язки між фізичною особою та організацією (засновник, керівник, співробітник тощо) [27, с. 55].

Вважаємо, що запровадження зазначених пропозицій у практичну діяльність забезпечить підвищення ефективності роботи як слідчих (із досудового розслідування терористичних актів, вчинених із застосуванням важкого озброєння) та оперативних підрозділів (з оперативного супроводження відповідних кримінальних проваджень), так і прокурорів – із процесуального керівництва розслідуванням даного виду злочинів.

Висновки. Під час процесуального керівництва досудовим розслідуванням терористичних актів, вчинених із застосуванням важкого озброєння, прокуророві доцільно спиратися на методику, яка включає чотири блоки, такі як: встановлення та фіксація масиву наявних даних на момент, до та після вчинення злочину; робота з постраждалими, очевидцями та потенційними свідками; робота з даними операторів мобільного зв'язку; робота з даними з відкритих джерел. Цей поділ є досить умовним і не передбачає проведення слідчих дій у якійсь певній послідовності. Відпрацювання кожного з блоків може здійснюватись як паралельно, так і послідовно, в залежності від наявних даних та отриманих результатів. При цьому важливе значення має інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності прокурора. Таке забезпечення підлягає вдосконаленню за рахунок створення відповідної інформаційної бази даних, орієнтованої на вирішення широкого кола задач в інтересах протидії терористичній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грібов М.Л. Прокурорський нагляд за виконанням доручень на проведення негласних слідчих (розшукових) дій при розслідуванні грабежів та розбоїв. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 23–28
2. Комарницька О.Б. Теоретичні аспекти процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2014. № 3. С. 88–96.

3. Козьяков І.М. Криміналістична теорія організації та процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням: постановка проблеми. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 1. С. 98–105.
4. Погорецький М. Прокурор у кримінальному процесі: щодо визначення функцій. *Право України*. 2015. № 6. С. 86–95.
5. Погорецький М.А. Нагляд прокурора за додержанням законів при використанні матеріалів оперативно-розшукової діяльності у досудовому розслідуванні : монографія / За заг. ред. проф. М. А. Погорецького. Київ : НА СБ України, 2016. 268 с.
6. Погорецький М.А., Старенький О.С., Гринюк В.О. Науковий висновок щодо законності здійснення досудового розслідування слідчими органів прокуратури після 20 листопада 2017 р. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 2. С. 216–221.
7. Старенький О.С., Погорецький М.А. Повноваження слідчих органів Державного бюро розслідувань. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 1. С. 32–48.
8. Столітній А.В. Організація прокурорського нагляду за досудовим розслідуванням у формі процесуального керівництва, роль керівника органу прокуратури в організації нагляду. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. Вип. 11(2). С. 139–142.
9. Черноусько М.В. Прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням: порівняльний аспект в контексті зарубіжного досвіду та вимог міжнародних стандартів прокурорської діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2014. Вип. 27(3). С. 142–148.
10. Шпак О.О. Поняття та завдання процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Право і суспільство*. 2015. № 4(3). С. 213–218.
11. Шульган І.І. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням як окрема функція органів прокуратури. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Юридичні науки*. 2016. № 837. С. 516–520.
12. Смирнов М.І. Особливості нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 1. С. 261–264.
13. Мілевський О.М. Початковий етап досудового розслідування злочинів, пов'язаних з тероризмом. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 4-5. С. 247–253.
14. Цюприк І.В. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування терористичних актів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 3. С. 107–116.
15. Комісарчук Р.В. Особливості тактики огляду місця події при розслідуванні терористичних актів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2015. Вип. 15(2). С. 135–138.
16. Чорний Г.О. Огляд місця вчинення вибуху при розслідуванні тероризму: тактичні аспекти. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія : Право*. 2016. Вип. 22. С. 163–166.
17. Скуба Г. Особливості призначення та проведення судових експертиз при розслідуванні злочинів терористичного характеру. *Історико-правовий часопис*. 2017. № 1. С. 185–191.
18. Чорний Г.О. Особливості залучення спеціаліста при розслідуванні терористичних актів. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Право*. 2015. Вип. 2. С. 427–433.
19. Сергєєва Д.Б., Ленко М.О. Організація й порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування терористичних актів, вчинених з використанням саморобного вибухового пристрою. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 3. С. 128–135.
20. Грібов М.П., Подобний О.О. Нове актуальне дослідження кримінально-процесуальних та криміналістичних засад початкового етапу розслідування терористичних актів, вчинених з використанням саморобного вибухового пристрою. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 275–276.
21. Козьяков І.М. Теоретичні основи криміналістичного забезпечення процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 2. С. 60–71.
22. Бондар В.С. Інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності в процесі досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з тероризмом. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2015. Вип. 33(2). С. 137–141.
23. Гузиков В.Г., Колотушкин С.М., Кочубей А.В. Особенности технико-криминалистического обеспечения пресечения, раскрытия и расследования преступлений, связанных с терроризмом : монография. Волгоград : ВА МВД России, 2005. 120 с.
24. Колотушкин С.М., Карданов Р.Р. Концепция создания и использования информационно-аналитической базы следов применения огнестрельного оружия в расследовании преступлений, связанных с терроризмом. *Бизнес в Законе*. 2006. № 3-4. С. 84–90.
25. Шинкаренко І.Р. Обліки в оперативно-службовій діяльності органів внутрішніх справ : навч.-практ. посіб. / За заг. ред. д. ю. н., доц. В.В. Конопльова. Сімферополь, 2007. 328 с.
26. Бірюков В.В. Теоретичні основи інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів: монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2009. 664 с.
27. Гуславский В.С., Задорожный Ю.А., Розовский Б.Г. Информационно-аналитическое обеспечение раскрытия и расследования преступлений: монография. Луганск : Элтон-2, 2008. 136 с.